

BARN, INTE FRU

ETT PEDAGOGISKT MATERIAL OM **BARNÄKTENSKAP**

för mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet

För innehållet ansvarar Plan International. Denna produktion har finansierats av Sida.
Finansiären delar inte nödvändigtvis de åsikter som här framförs.
Ansvaret för innehållet är uteslutande producentens/författarens.

Författare: Mathias Demetriades och Johanna Lund Rockliffe för Plan International.

OM SKOLMATERIALET

Plan International Sverige är en del av den globala barnrättsorganisationen Plan International med verksamhet i över 75 länder. Vi arbetar på uppdrag av barn för att stärka deras rättigheter och eftersom världen inte är jämställd har vi ett särskilt fokus på flickor. Plan International är partipolitiskt och religiöst oberoende och allt vårt arbete utgår från FN:s barnkonvention.

Vi arbetar tillsammans med barn, deras föräldrar, lärare och politiska ledare. Vi finns på plats i städer, byar, flyktingläger och där stora beslut fattas. På så sätt skapar vi långsiktig förändring för individer såväl som hela samhällen. Vi finns på plats i katastrofer, men jobbar också långsiktigt och förebyggande. Samtidigt arbetar vi aktivt för att alla länder runtom i världen ska ha barnens bästa för ögonen. Ni kan läsa mer om vår organisation här:

<https://plansverige.org/om-plan/>

Varför ett pedagogiskt material om barnäktenskap?

En av fem flickor i världen är gifta. Fler än 30 000 flickor tvingas gifta sig varje dag. Barnäktenskap innebär ofta att förlora kontrollen över sitt eget liv.

Barnäktenskap är en kränkning av barns mänskliga rättigheter och en form av våld, som framför allt drabbar flickor. Gifta flickor isoleras ofta från familj och vänner, tvingas ofta sluta skolan och riskerar att regelbundet utsättas för sexuellt våld. De blir ofta gravida och föder barn trots att de själva är barn, vilket innebär ökade risker och kan vara förenat med livsfara, både för mamman och för barnet. Globalt är komplikationer vid graviditet och förlossning den vanligaste dödsorsaken för flickor mellan 15 och 19 år.

Eftersom flickor som gifts bort ofta tvingas sluta skolan har de lägre utbildningsnivå och får svårare att ta sig ur fattigdom. Att flickor är utbildade, oförberedda på sin roll som förälder och inte har möjlighet att delta i samhället får också konsekvenser på alla samhällsnivåer.

Målsättningen med materialet är att öka elevers kunskap om och förståelse för flickors utsatta situation kopplat till barnäktenskap. Materialet har för avsikt att synliggöra maktstrukturer och låta elever samtala och reflektera kring lösningar och uppmuntra till engagemang för flickors rättigheter.

Vad är skolans uppdrag gällande jämställdhet?

Skolans styrdokument uttrycker tydligt att jämställdhet och frågor som berör flickors utsatthet är något lärare ska undervisa om. Skolans värdegrund och demokratiuppdrag är mycket tydligt och nämner specifikt jämställdhet: "Människolivets okränkbarhet,

individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som utbildningen ska gestalta och förmedla".

Skolan ska också främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Läroplanen säger att: "... ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet."

Grundskolans uppdrag

Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av kön. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse för hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska normer eller stereotyper och förståelsen för hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

Läraren i grundskolan ska:

- Synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur normer eller stereotyper kan begränsa egna livsval och livsvillkor.
- Planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.

Gymnasieskolans uppdrag

Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i utbildningen. Undervisningen i olika ämnen ska behandla detta perspektiv och ge en grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och agera ansvarsfullt mot sig själva och andra.

Materialet vill bidra till en likvärdig utbildning, vilket på gymnasiet innebär att: *"skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt."*

Läraren i gymnasieskolan ska:

- Se till att undervisningen till innehåll och uppläggning präglas av ett jämställdhetsperspektiv

Vilken målgrupp och skolämnen?

Gymnasiet: I flera ämnen i kursplanerna finns stöd för frågorna som tas upp i materialet, särskilt för lärare som undervisar i samhällskunskap 1–3, svenska 1–3, retorik och skrivande, engelska 5–7, religionskunskap 1–2 och musik. Materialet kan också ingå i valbara kurser som internationell ekonomi, internationella relationer och gymnasiearbetet.

Högstadiet: I flera ämnen i kursplanerna finns stöd för frågorna som tas upp i materialet, särskilt för lärare som undervisar i samhällskunskap, svenska, engelska och religionskunskap.

Mellanstadiet: I flera ämnen i kursplanerna finns stöd för frågorna som tas upp i materialet, särskilt för lärare som undervisar i svenska och SO.

Hur är materialet utformat?

- Ämnesövergripande övningar där många ämnen och lärare kan bidra.
- Ett tydligt syfte med övningarna. Alla övningar beskriver syfte, metod och tidsåtgång så att du som lärare lättare kan få en överblick och se hur den kan passa in i din ordinarie undervisning.
- Öppna frågor som uppmuntrar till reflektion och dialog.
- Deltagaraktiva övningar som uppmuntrar till handlingskompetens.
- En mångfald av övningar (läsa-skriva-diskutera-analysera) och arbetssätt att välja mellan för att tillgodose olika inlärningsmodeller.

Globala målen för hållbar utveckling ger ytterligare stöd

Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling som alla FN:s medlemsstater kommit överens om ger ett tydligt uppdrag att arbeta för flickors och kvinnors rättigheter i Sverige och i världen.

Det här materialet berör bland annat följande mål:

Mål 3: Hälsa och välbefinnande. Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, inklusive familjeplanering, information och utbildning.

Mål 4: God utbildning för alla. Forskning visar att inkluderande utbildning av god kvalitet för alla är en av de viktigaste grunderna för välbefinnande,

hälsa och jämställdhet i varje samhälle. Det gäller särskilt för investeringar i flickors utbildning där inkluderande ekonomisk utveckling och minskad fattigdom är påtagliga effekter. För dig som lärare finns ett specifikt uppdrag kring jämställdhet i de globala målen. Delmål 4.7 är att alla studerande ska få de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald.

Mål 5: Jämställdhet. Jämställdhet och flickors rättigheter genomsyrar resterande mål i Agenda 2030 då det är en förutsättning för hållbar utveckling. Agendan täcker in många viktiga aspekter av jämställdhetsarbetet, till exempel att stoppa våld och diskriminering mot flickor och kvinnor, och att säkra alla barns och ungas rätt till en bra och trygg skolgång. Mål fem belyser vikten av: Att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt, att avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning och att säkerställa allmän tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Bakgrundsinformation för dig som lärare

- En av fem flickor i världen är gifta. Fler än 30 000 flickor tvingas gifta sig varje dag. Barnäktenskap innebär ofta att förlora kontrollen över sitt eget liv.
- Barnäktenskap är en kränkning av barns mänskliga rättigheter och en form av våld, som framför allt drabbar flickor. Gifta flickor isoleras ofta från familj och vänner, tvingas ofta sluta skolan och riskerar att regelbundet utsättas för sexuellt våld. De blir ofta gravida och föder barn trots att de själva är barn, vilket innebär ökade risker och kan vara förenat med livsfara, både för mamman och för barnet. Globalt är komplikationer vid graviditet och förlossning den vanligaste dödsorsaken för flickor mellan 15 och 19 år.
- Barnäktenskap är allra vanligast i Niger och Bangladesh, där tre fjärdedelar av flickorna tvingas gifta sig innan de fyllt 18 år. Eftersom flickor som gifts bort ofta tvingas sluta skolan har de lägre utbildningsnivå och får svårare att ta sig ur fattigdom. Att flickor är utbildade, oförberedda på sin roll som förälder och inte har möjlighet att delta i samhället får också konsekvenser på alla samhällsnivåer.

För mer information se:

<https://plansverige.org/srhr/fakta-om-barnakteskap/om-fangad-en-karlekshistoria/ta-reda-pa-mer/>

5.3 AVSKAFFA TVÅNGSÄKTENSKAP OCH KÖNSSTYMPNING

Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning

- Det femte globala målet rör jämställdhet och inkluderar avskaffande av barnäktenskap.
- Jämställdhet mellan flickor och pojkar är en förutsättning för en hållbar och fredlig utveckling. Jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser. Alla former av våld, diskriminering och skadliga sedvänjor mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som hela samhället. Det har bevisats om och om igen att politisk, ekonomisk och social jämlikhet mellan kvinnor och män bidrar till alla dimensioner av hållbar utveckling.
- Att leva ett liv fritt från våld och diskriminering är en grundläggande mänsklig rättighet och helt avgörande för att människor och samhällen ska utveckla sin fulla potential.

Läs mer på: <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-5-jamstalldhet/>

Liknande information på engelska finns bland annat på: <https://www.globalgoals.org/5-gender-equality>

ÖVNING 1

▶ VAD VET DU OM BARNÄKTENSKAP OCH FLICKORS RÄTTIGHETER?

Syfte: Att eleverna får kunskap om flickors utsatthet och rättigheter i Sverige och i världen.

Metod högstadiet/gymnasiet: Läs två texter om barnäktenskap. Göra frågesport om flickors situation i Sverige och i världen. Diskutera.

Metod mellanstadiet: Se filmklipp om barnäktenskap. Göra frågesport om flickors situation i Sverige och i världen. Diskutera.

Tid: ca 45 min.

Målgrupp: Mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet.

Ämnen: Svenska, SO/samhällskunskap, religion eller ämnesövergripande.

Mål från grundskolan och gymnasieskolans läroplan: "Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang..."

MELLANSTADIET

- ▶ 1 Se filmen "Fångad – en kärlekshistoria": <https://plansverige.org/fangad-en-karlekshistoria/>, och låt eleverna individuellt skriva ner fem ord om innehållet. Be dem sedan jämföra sina fem ord med en klasskompis.
- ▶ 2 Låt sedan eleverna ta del av ett kort filmklipp från Plan International som förklarar barnäktenskap: <https://youtu.be/hIZIhi26nRI>

HÖGSTADIET OCH GYMNASIET

- ▶ 1 Introducera begreppet barnäktenskap genom att läsa texten nedan för klassen eller lägga in punkterna i en presentation:
- Rätten att fritt välja vem du vill gifta dig och bilda familj med står med i FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 16.
  - Trots det innebär äktenskap helt skilda saker för olika människor. För många är det förknippat med glädje och att få en livspartner. För andra betyder äktenskap våld.
  - Flickors och kvinnors rättigheter kränks runt om i världen. En femtedel av alla flickor världen över är gifta innan de hunnit fylla 18 år, ofta mot sin vilja.
  - I begreppet barnäktenskap ingår även att barn lever med en annan person under förhållanden som liknar ett äktenskap, utan att de formellt ingått äktenskap.
  - Många föräldrar ser giftermål som ett sätt att skydda flickor mot sexuella övergrepp eller trakasserier samt säkra deras försörjning och framtid. Barnäktenskap är dock ett brott mot barns mänskliga rättigheter och medför stora risker för flickors hälsa, välmående och framtid.
  - Många gifta flickor förväntas bli gravida. Globalt är komplikationer i samband med graviditet och förlossning den vanligaste dödsorsaken för flickor i åldern 15–19 år.
- ▶ 2 Låt eleverna individuellt läsa Plan Internationals text "Nio fakta om barnäktenskap"
1. Varje dag tvingas fler än 30 000 flickor gifta sig. Nästan en av fem flickor i världen är gift.
  2. Flickor som tvingas in i barnäktenskap måste ofta sluta skolan och riskerar att fastna i fattigdom. Flickor som får gå kvar i skolan har större möjligheter att försörja sig själva och sin familj i framtiden.
  3. Fattigdom är en stor anledning till att föräldrar gifter bort sina barn. Risken att utsättas för barnäktenskap är allra störst för flickor som kommer från fattiga förhållanden på landsbygden och som inte fått gå i skolan. Familjer som lever i fattigdom kan tvingas välja mellan den långsiktiga – men ofta omöjliga – investeringen att ge sin dotter en utbildning och den omedelbara vinsten av att ha en mun mindre att mätta och ibland få pengar i utbyte. De ser ofta äktenskap som det bästa sättet att trygga sin dotters framtid.
  4. Flickor som är gifta har nästan inga möjligheter att bestämma över sin kropp eller om och i så fall när hon ska bli gravid. Att genomgå en graviditet och förlossning i ung ålder innebär ofta ökade risker både för mamman och för barnet. Globalt är komplikationer i samband med graviditet och förlossning den vanligaste dödsorsaken för flickor mellan 15 och 19 år. Graviditet är också en vanlig anledning till att flickor gifts bort – ibland med sin förövare om hon blivit gravid till följd av ett sexuellt övergrepp.

5. Det är vanligast att barn gifts bort i södra Asien och i Afrika söder om Sahara. I Niger och Bangladesh tvingas tre av fyra flickor gifta sig innan de fyllt 18 år. Men det är viktigt att komma ihåg att det är ett problem i många olika länder, regioner, kulturer och religioner. Barnäktenskap förekommer även i delar av Nordamerika och Europa.
6. Barnäktenskap sker inte bara inom en särskild religion. Flickor tvingas gifta sig inom såväl hinduismen, islam och kristendomen som andra religiösa grupper. Däremot spelar religiösa ledare en viktig roll i att stoppa barnäktenskap. De är inflytelserika och kan säkerställa att de som gifter sig religiöst är över 18 år, sprida moderna tolkningar av religiösa texter och hjälpa människor förstå att religionen inte förespråkar barnäktenskap.
7. Barnäktenskap är en form av våld mot barn. Barnäktenskap är kanske ett förminskande ord för vad som faktiskt sker, men om vi säger tvångsäktenskap blir bilden tydligare. FN:s arbetsorganisation (ILO) har klassat tvångsäktenskap som slaveri. Förutom att flickor rent tekniskt säljs, är det många som tvingas arbeta hårt i den nya familjen. Många flickor som tvingas in i äktenskap utsätts också för våld och sexuella övergrepp.
8. Lagstiftning räcker inte hela vägen. Trots att många länder har stränga lagar mot barnäktenskap fortsätter den skadliga traditionen. Förvisso måste lagarna följas, men enbart strängare straff löser inte problemet. Det är också viktigt att försöka minska pressen – den ekonomiska och sociala – som kan leda till att familjer gifter bort sina döttrar.
9. Världens ledare har genom de Globala målen för hållbar utveckling lovat att utrota barnäktenskap till år 2030 (mål 5 om jämställdhet), men studier visar att arbetet som görs i dag i så fall behöver gå tolv gånger fortare.

MELLANSTADIET, HÖGSTADIET OCH GYMNASIET

3

Låt eleverna göra frågesporten parvis. Sätt gärna upp frågorna i klassrummet för att skapa lite rörelse, eller som en digital frågesport i Kahoot eller Menti (de flesta av svaren går att finna i texterna ovan).

1. Hur länge är man barn enligt FN:s barnkonvention?
1. 15 år X. 20 år 2. 18 år
2. Hur gammal måste man vara för att få gifta sig i Sverige?
1. 16 år X. 15 år 2. 18 år
3. Hur många flickor tvingas gifta sig varje dag i världen?
1. 30 000 X. 2 000 2. 18 000
4. Vilket år har världens ledare lovat att barnäktenskap inte ska finnas längre?
1. 2022 X. 2025 2. 2030
5. Vilket av de sjutton Globala målen för hållbar utveckling handlar om jämställdhet?
1. Mål 3 X. Mål 5 2. Mål 4
6. När blev barnkonventionen lag i Sverige?
1. 1 Jan 2021 X. 1 Jan 2020 2. Det är inte lag i Sverige
7. Hur många barn och unga i Sverige uppskattas inte få välja helt fritt vem de ska gifta sig med?
1. 10 000 X. 70 000 2. 2 000
8. Hur många barn i världen går inte i skolan?
1. 258 miljoner X. 33 miljoner 2. 130 miljoner
9. I vilket land i Asien tvingas flest flickor gifta sig?
1. Indien X. Bangladesh 2. Vietnam
10. Vilket svar avslutar meningen: Flickor som tvingas gifta sig...?
1. ...tvingas ofta sluta skolan. X. ...riskerar att fastna i fattigdom. 2. ...blir ofta gravida och föder barn när de själva är barn.

- Var ni överens?
- Blev ni förvånade över svaren? Ge exempel!
- Vilka är orsakerna till barnäktenskap tror ni?
- Vilka konsekvenser kan barnäktenskap få?

FACIT

1. 2, Artikel 1 i barnkonventionen slår fast att man är barn till man fyller 18 år.
2. 2, Sedan 1973 är åldersgränsen 18 år för både män och kvinnor. 2019 slutade Sverige erkänna äktenskap som ingåtts utomlands när någon av parterna var under 18 år.
3. 1, Varje dag gifts 30 000 flickor bort någonstans i världen, det är en var tredje sekund.
4. 2, 2030 enligt de Globala målen för hållbar utveckling.
5. X, Mål 5 handlar specifikt om jämställdhet, som i sig är en förutsättning för att uppnå de andra målen om hållbar och fredlig utveckling.
6. X, Sverige skrev under barnkonventionen redan 1989 som ett av de första länderna i världen. Delar av barnkonventionen har legat till grund för svensk lagstiftning sedan dess, men 31 år senare, 1 januari 2020, blev barnkonventionen i sin helhet lag i Sverige.
7. X, 2009 genomförde Ungdomsstyrelsen, nuvarande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, en enkät bland 6 000 personer mellan 16 och 25 år. Fem procent svarade att de upplevde att föräldrar, religion eller kultur satte gränser för dem i valet av äktenskapspartner. Fem procent motsvarar ungefär 70 000 personer i hela Sverige. Inskränkningarna gällde att inte själv få välja partner, att själv få välja partner men behöva föräldrarnas godkännande samt att inte få gifta sig med någon som inte tillhör samma kultur eller religion som familjen.
8. 1, 258 miljoner barn i världen får inte möjlighet att gå i skolan. Av dem är nästan lika många pojkar som flickor. Men anledningarna till det är ofta olika. Pojkar kanske tvingas arbeta, medan flickors utbildning väljs bort för att de är just flickor. De kan tvingas gifta sig och riskerar att bli gravida.
9. X, I Bangladesh gifts tre av fyra flickor bort. Barnäktenskap sker över hela världen, men är vanligast i södra Asien och i Afrika söder om Sahara.
10. 1, X och 2, Alla svaren är rätt, barnäktenskap får förödande konsekvenser för flickor runt om i världen.

ÖVNING 2

VAD KAN DU VÄLJA?

Syfte: Att reflektera över olika val vi gör i livet, vad vi kan välja och vad vi inte kan välja.

Metod: Se Plan International Sveriges animerade film "Fångad – en kärlekshistoria" och diskutera och skriva kreativt om olika stora och små val man gör under ett liv.

Tid: ca 60 min.

Målgrupp: Mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet.

Ämnen: Svenska, SO/samhällskunskap, religion eller ämnesövergripande.

Mål från grundskolan och gymnasieskolans läroplan: "Det är skolans ansvar att varje elev har förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor."

1

Se Plan International Sveriges animerade film (ses bäst enskilt då eleverna tillåts göra egna val som påverkar handlingen):
<https://plansverige.org/fangad-en-karlekshistoria/>

2

Diskutera kort vad klassen fick för intryck av filmen.
 Utgå gärna från frågorna nedan:

- Hur upplevde du filmen?
- Vilka val gör ni varje dag? Lista tio val.
- Vad kan ni inte välja i era liv? Lista fem saker.
- Vilka avgörande val kan ni göra i era liv? Lista fem val.
- Vilka förutsättningar har ni att göra egna val?

3

Be eleverna parvis läsa texten om Sanita, 13 från Indonesien.

När indonesiska Sanita var 13 år tyckte hennes föräldrar att hon var redo att gifta sig. Familjen hade ont om pengar och att gifta bort henne skulle råda bot på deras ekonomiska problem. Sanita själv var däremot fast besluten att gå klart sin utbildning. Här är hennes historia.

– Jag frågade mina föräldrar: hur mycket är jag värd? säger Sanita och fortsätter, sedan sa jag att om ni stoppar bröllopet och låter mig gå kvar i skolan ska jag betala tillbaka alla de pengar ni lagt på mig. Om ni tvingar mig att gifta mig kommer jag inte att ha någon framtid.

Hennes föräldrar lyssnade på argumenten och lät henne fortsätta i skolan.

– Jag blev nästan offer för barnäktenskap, jag såg andra flickor som tvingades gifta sig och jag kände: livet ska inte vara så här för unga människor, jag måste göra något!

Attityder måste ändras

I dag är Sanita 22 år och arbetar för flickors rättigheter. För två år sedan representerade hon Indonesien på Asiatiska utvecklingsbankens årliga ungdomsforum där hon diskuterade flickors rättigheter.

– När mina föräldrar ser hur långt jag har kommit tror jag att de är säkra på att de gjorde rätt som lät mig gå kvar i skolan.

Sanita ses i dag av många som en förebild för andra flickor som befinner sig i samma situation som hon själv gjorde en gång.

– Nu uppmanar jag tjejer jag möter att säga nej till äktenskap och att vara modiga. Utbildning är den enda lösningen för att flickor ska slippa gifta sig.

För att stoppa barnäktenskap krävs inte bara att lagarna ändras, även normer och attityder hos landets ledare måste förändras, menar Sanita.

– Regeringen måste bry sig om oss unga, vi utgör mer än 30 procent av befolkningen. Nu har vi en strategi där vi använder både fakta och aktivism för att de ska lyssna på oss. Det har lett till att ungdomsministeriet involverat oss i arbetet med att lyfta upp och skydda barns rättigheter.

(Källa: <https://plansverige.org/agenda-for-flickor/sanita-stoppade-sitt-egget-brollop/>)

4

Diskutera frågor i helklass om förutsättningarna att göra egna val, med utgångspunkt i Sanitas historia:

- Vem har ansvaret för att stoppa barnäktenskap? Har flickor ett eget ansvar att bekämpa barnäktenskap?
- Sanita uppmanar tjejer att säga nej och vara modiga, vad behövs för att kunna vara modig? Vilka förutsättningar krävs för att en flicka ska kunna medverka till att stoppa sitt eget bröllop?
- Tror ni alla flickor har samma förutsättningar som Sanita att vara modiga och sätta stopp för ett planerat bröllop?
- Vad menar Sanita med att hennes föräldrar ser att hon "kommit långt"? Varför tror ni att Sanita känner att hon måste bevisa att hon har rätt att inte giftas bort?

ÖVNING 3

▶ CHILD MARRIAGES – 650 MILLION WOMEN AND GIRLS

Syfte: Att få inblick i problematiken runt barnäktenskap och hur flickor drabbas. Få eleverna att reflektera kring vad som behöver göras. Att lära sig viktiga ord på engelska som rör barnäktenskap.

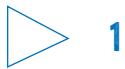
Metod: Se film, läsa texter och diskutera olika aspekter av barnäktenskap.

Tid: ca 60–90 min.

Målgrupp: Högstadiet och gymnasiet.

Ämnen: Engelska och religion.

Mål från grundskolan och gymnasieskolans läroplan: "...ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet."

1

Visa eleverna Plan Internationals film "End Child Marriage":
<https://www.youtube.com/watch?v=0q0rzlyGZbl>
(ca 6 min) och diskutera frågorna nedan med klassen.

- Why are girls victims of child marriage?
- Who is responsible?
- What needs to be done? (Se nedan och koppla till Globala målen, mål 5 om jämställdhet.)

2

Låt eleverna läsa texterna nedan tillsammans
i par och plocka ut de ord de inte behärskar.

What is child, early and forced marriage and unions?

Plan International defines Child, early and forced marriage and unions (CEFMU) as any marriage or informal union, whether under civil, religious or customary law, with or without formal registration, where either one or both spouses are under the age of 18 and/or where the full and free informed consent of one or both of the parties has not been obtained.

CEFMU is a human rights violation that robs a girl of her childhood and education and limits her possibilities for growth and stability. CEFMU also comes with a huge number of health risks, including increased risk of violence, abuse, rape, and sexual assault, early pregnancy, and a high risk of maternal mortality and morbidity.

1. Child marriage is declining globally, but progress has been uneven between and within countries. The global burden of child marriage is shifting from South Asia to sub-Saharan Africa, where there is only a modest rate of decline. Latin America and the Caribbean is the only region of the world where there is no evidence of progress, with levels of child marriage as high as they were 25 years ago.
2. Poverty is one of the most significant drivers of CEFMU, particularly for uneducated girls in rural communities. Some families may view early marriage as a means of securing their daughters' futures, while others may view her as an economic burden or a commodity, or even a means for settling familial debts or disputes.
3. A significant number of states still impose laws and policies that directly discriminate against pregnant girls and adolescent mothers by not allowing them to attend school. Girls and young women who are married and/or become pregnant are also often forced to forgo education, even if they are not legally prohibited from going to school.
4. The root causes of CEFMU are deeply embedded gender inequalities and harmful gender norms that devalue and restrict women and girls and normalize and provide impunity for wider gender-based violence and discrimination. If efforts are not accelerated, more than 150 million girls will have married before their eighteenth birthday by 2030.
5. Child marriage rates increase significantly during conflict and in humanitarian settings when the factors that drive CEFMU are exacerbated. Families who have lost their livelihoods might marry off their daughters to ease the financial burden, or they may see marriage as a way to protect girls from the heightened threat of sexual and physical violence.

Källa: <https://plan-international.org/un/child-early-forced-marriage>

ORDLISTA

CEFMU, Child, early and forced marriage and unions = Barn- och tvångsäktenskap samt äktenskapslika arrangemang

Mortality = Dödlighet

Spouse = Partner

Gender = Kön eller genus

Livelihood = Levebröd, försörjning

Economic empowerment = Ekonomisk egenmakt, stärkt personlig ekonomi

SRHR = Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Issue = Ämne, fråga

Exacerbate = Förvärra

Adolescent = Tonåring

Predict = Förutse

Humanitarian = Humanitär, mänsklig

Impact = Påverkan

Potential = Möjlig, potentiell

Refugee = Flykting

3

Be eleverna fortsätta arbeta i par och skriva fem egna nya meningar på engelska som handlar om flickors rättigheter och barnäktenskap.

Meningarna ska vara formulerade som uppmaningar eller upplysningar, t.ex. "Gender justice to all, end child marriage!" De ska använda de nya orden de just lärt sig. Avsluta med att de får läsa sina meningar med ett annat

par. Som inspiration för kampanjspråk kan de ta del av <https://plansverige.org/srhr/fakta-om-barnakteskap/om-fangad-en-karlekshistoria/sprid-ordet/>

4

Be varje grupp om fyra välja ut sina bästa meningar, skriva ner dem på lappar och sätta upp dem i klassrummet. Avsluta med att kolla på svaren.

ÖVNING 4

▶ VALMÖJLIGHETER – I GÅR, I DAG, I MORGON

Syfte: Att reflektera över olika människors val och vad man kan välja och inte välja.

Metod: Intervjua två generationer och sammanfatta svar i en Powerpoint med max 5 bilder. Presentationsteknik.

Tid: ca 45 min + hemuppgift och fördjupningsuppsats.

Målgrupp: Högstadiet och gymnasiet.

Ämnen: Svenska, samhällskunskap, religion eller ämnesövergripande.

Mål från grundskolan och gymnasieskolans läroplan: "Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som utbildning ska gestalta och förmedla."

Låt eleverna reflektera över bilden på Sounounkou, 13 år och hennes mormor i Mali. Be eleverna svara på frågorna.

Var noggrann med att ta en fråga i taget och låt så många elever som möjligt bidra med sina tankar. Syftet är att få eleverna att börja tänka på erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan generationer.

- Vad **ser** du på bilden?
- Vad **tänker** du om bilden?
- Vad **undrar** du när du tittar på bilden?

Visa Plan International Sveriges animerade film "Fångad – en kärlekshistoria" om val och barnäktenskap: <https://plansverige.org/fangad-en-karlekshistoria/>

Be eleverna läsa alla texter nedan om barnäktenskap och lagar i Sverige, inklusive den nya lagen från 2019 som ogiltigförklarar barnäktenskap.

Om barnäktenskap – lagar och regler i Sverige

Alla under 18 år är barn enligt svensk lag. Det är förbjudet att gifta sig med ett barn. Utländska barnäktenskap erkänns som regel inte i Sverige. Barn har rätt att gå i skolan och utbilda sig, ha möjlighet till fritidsintressen och få utvecklas som egna personer. Att leva i ett äktenskap innebär ansvar som barn inte ska ha. Tidiga äktenskap kan också leda till både fysisk och psykisk ohälsa.

Det här gäller i Sverige

Alla barn, både flickor och pojkar, har samma rättigheter.

I Sverige gäller också att:

- barn under 15 år har en absolut rätt till skydd mot sexuella handlingar.
- alla ska få tillgång till information om sex, graviditet och barnafödande.
- en gravid flicka eller kvinna har rätt att göra abort om hon vill avsluta en graviditet.
- sex med någon mot personens vilja är våldtäkt, även inom ett äktenskap.
- alla som är gifta har rätt att separera eller skilja sig, även om partnern inte vill. När en person fyller 18 år har personen rätt att bestämma över sig själv.

Utländska barnäktenskap blir inte giltiga i Sverige

Från den 1 januari 2019 kan ett äktenskap inte bli

giltigt i Sverige om någon i paret var under 18 år när de gifte sig. Men, i vissa undantagsfall, kan ett utländskt barnäktenskap fortfarande erkännas. Till att börja med måste båda vara över 18 år när de ansöker om att få äktenskapet registrerat i Sverige. Paret måste också antingen ha gift sig före den 1 januari 2019 eller så ska det finnas "synnerliga skäl" att erkänna äktenskapet. Synnerliga skäl kan till exempel betyda att det skulle få allvarliga konsekvenser för paret om de inte var gifta längre. Det bedöms i varje enskilt fall.

Föräldrarna ansvarar för barnet

I första hand är föräldrar, som vårdnadshavare, ansvariga för att barn växer upp tryggt och får sina behov tillgodosedda. Om det behövs kan socialtjänsten i kommunen erbjuda stöd.

Sex med personer under 15 år är ett brott

Barn under 15 år har en absolut rätt att skyddas från sexuella handlingar. Det är brottsligt att ha sex med någon som är under 15 år. Det gäller även om barnet uppges vara gift. Den som har samlag eller genomför andra sexuella handlingar med ett barn under 15 år gör sig skyldig till våldtäkt mot barn. Brottet kan leda till fängelse i minst två och högst tio år.

(Källa: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2019-2-3-om-barnakteskap.pdf>)

Grundprincipen i lagen är att sex ska vara frivilligt och om det inte är frivilligt så är det olagligt. Enligt lagen blir det förbjudet att ha sex med en person som inte uttryckligen sagt ja eller aktivt visar att den vill delta. Har du gjort något mot eller med någon utan den personens samtycke så är det olagligt.

(Källa: <https://www.1177.se>)

4

Be eleverna intervjua en äldre person i deras omgivning eller familj, förslagsvis mormor/farmor eller morfar/farfar med följande frågor:

Introduktion till den de intervjuar:

“Hej _____, vi gör ett skolarbete om valmöjligheter, flickors rättigheter och barnäktenskap. Barnäktenskap är förbjudet i Sverige men händer i alla fall, här och i hela världen. Jag har fått i uppdrag att intervjua en person om viktiga val i livet, vad vi kan välja och inte. Är det okej om jag ställer några frågor till dig om viktiga händelser och val i ditt liv?”

Frågor till den de intervjuar:

- Vilka är de viktigaste valen du gjort i ditt liv?
- Vilka viktiga val kunde du bestämma över helt själv och vilka avgörande händelser i ditt liv har du inte kunnat påverka?
- Påverkade dina föräldrar ditt val av partner?
- Hur upplever du att den allmänna inställningen till äktenskap i samhället har förändrats sedan du var ung?

5

Be eleverna sammanfatta svaren från sin intervju i en Powerpointpresentation med text och bild. Max fem bilder och cirka fem minuters föredrag för klassen.

Tips

- Var förberedd och ha ett tydligt budskap!
- Använd så få ord som möjligt, ingen hel text utan helst stödord.
- Skriv rent. Lägg bort presentationen en stund och läs den igen senare.
- Använd liggande eller stående bilder – inte både och. Använd bilder på personer som du intervjuat.
- Samtala sedan och skriv upp gemensamt vad ni lärt er av att intervjua en äldre person. Finns det saker som är återkommande i intervjuerna? Vad kan ni dra för slutsatser av intervjuerna? Hur upplever du att den allmänna inställningen till äktenskap i samhället har förändrats?

Fördjupningsuppgift

1. Låt eleverna individuellt skriva max en A4 reflekterande text med titeln “Mitt viktigaste val”.
2. Här kan eleverna inspireras av svaren de fått i sina intervjuer. Om eleverna behöver mer stöd så finns följande förslag på textrubriker:

När jag gick med i... När jag lämnade... När jag började... När jag reste till... När jag valde...

ÖVNING 5

PESSIMIST ELLER OPTIMIST

Syfte: Att bli inspirerad till att tro på förändring trots att situationen med barnäktenskap i Sverige och i världen kan kännas hopplös.

Metod: Ta del av Plan Internationals såväl nedslående som uppmuntrande material om barnäktenskap. Öva på muntlig framställning.

Tid: ca 45 min.

Målgrupp: Högstadiet och gymnasiet.

Ämnen: Svenska, samhällskunskap, religion eller ämnesövergripande.

Mål från grundskolan och gymnasieskolans läroplan: "Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva och omsätta idéer i handling och att lösa problem."

1

Presentera följande fakta för eleverna:

- Fler än 30 000 flickor tvingas gifta sig varje dag.*
- Ungefär en femtedel av världens flickor är gifta.
- Flickor som ingår barnäktenskap tvingas ofta sluta skolan och riskerar att bli fast i fattigdom.*
- Flickor som ingår barnäktenskap löper större risk att smittas av hiv.**
- Om flickor slipper gifta sig ökar jämställdheten samtidigt som fattigdomen minskar.***
- Internationella arbetarorganisationen (ILO) definierar barnäktenskap som en form av slaveri.
- En flicka under 15 år löper fem gånger högre risk att dö i barnsäng än en kvinna över 20.
- En flicka som tvingas gifta sig som barn riskerar att bli gravid i en ålder då hennes kropp fysiskt sett inte klarar av en graviditet.
- Om färre flickor tvingas gifta sig minskar spädbarns- och mödradödligheten.

Källor: * Unicef 2018 ** Unicef State of the world's children 2011 *** Millenniemålsrapporten 2010

2

Läs citaten nedan som visar på flickors utsatthet när det gäller barnäktenskap.

"Giftermål skrämmar oss. Vi är rädda för att mannen ska slå oss" – 14-årig flicka från Burkina Faso.

"Du får sällan göra vad du själv vill, för du tillhör någon annan" – 15-årig flicka från Burkina Faso.

"Människor här gillar inte att vi går i skolan. De gifter bort oss så fort de kan, fastän vi är väldigt unga" – 14-årig flicka från Mali.

"Man lyssnar mer på föräldrarna och deras behov när man i stället bör skydda de som är utsatta. I flera fall har socialtjänsten inte agerat när flickor sagt att de riskerar att bli bortförda" – Debattartikeln *Hedersvåldet frodas – och Sverige sviker*, Aftonbladet 2021/01/21

(Vid intresse, läs mer: <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/rgnlam/hedersvaldet-frodas--och-sverige-sviker>)

3

Diskutera med klassen vilka känslor som citaten ovan förmedlar. Skriv ner alla känslor på tavlan och saml klassens tankar.

4

Låt eleverna enskilt ta del av ett mer upplyftande material från Plan International som uppmuntrar till framtidstro och optimism när det gäller barnäktenskap.

Ge dem uppgiften att välja en nyhet som de upplever som positiv och som kan inspirera och förmedla hopp och framtidstro. Använd gärna texterna eller filmerna i länken nedan:

<https://plansverige.org/srhr/fakta-om-barnaktenskap/om-fangad-en-karlekshistoria/bli-inspirerad/>

5

Be eleverna arbeta i par och presentera sin nyhet muntligt inför varandra. Gärna olika nyheter. Byt sedan par och fortsätt berätta för varandra.

6

Se gemensamt det korta filmklippet "Tillsammans för flickors lika villkor" (1 min): <https://youtu.be/aeDvJTjO1xQ>

7

Avsluta övningen med att samtala i helklass om följande frågor:

- Vad får dig att bli pessimistisk över situationen med barnäktenskap i Sverige och i världen?
- Vad får dig att känna framtidstro och optimism när det gäller barnäktenskap?
- Hur tror du att det kommer se ut i framtiden? Om 5, 10 eller 20 år?

Tips

- Läs mer om Globala målen för hållbar utveckling och särskilt mål fem som rör jämställdhet för att få mer inspiration om hur man kan göra världen mer jämställd. Här finns också krav på att avskaffa barnäktenskap senast 2030.
- Jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för en hållbar och fredlig utveckling. Jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser. Alla former av våld, diskriminering och skadliga sedvänjor mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som hela samhället. Det har bevisats om och om igen att politisk, ekonomisk och social jämlikhet mellan kvinnor och män bidrar till alla dimensioner av hållbar utveckling.

(Källa: <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-5-jamstalldhet/>)

Fortsätt gärna med övning 6 "Building Back Better – stoppa barnäktenskap!"

ÖVNING 6

”BUILDING BACK BETTER” – STOPPA BARNÄKTENSKAP!

Syfte: Att få kunskap om hur utsatta flickor, särskilt de som påtvingats äktenskap, kan få ett bättre liv. Att eleverna får ta del av en positiv rörelse.

Metod: Läs engelska och svenska texter om förändringsarbete. Samarbeta i grupp och komma på förbättringsåtgärder.

Tid: ca 120 min (ca 2 lektioner).

Målgrupp: Högstadiet och gymnasiet.

Ämnen: Svenska, samhällskunskap, religion eller ämnesövergripande.

Mål från grundskolan och gymnasieskolans läroplan: ”Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna.” ”Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse.”

1

Låt eleverna läsa om elvaåriga Amal som är syrisk flykting i Libanon:

Elvaåriga Amal var näst på tur att giftas bort

På en lerig sluttning i en by i närheten av Akkar i norra Libanon står ett tiotal provisoriska tält med presenningar uppställda längs en väg. Där bor elvaåriga Amal med sin mamma och fem syskon. Hon var bara fyra år när hennes familj tvingades fly bomberna i staden Idlib i Syrien.

– Det värsta för en mamma är att inte kunna ge sina barn vad de vill ha. Jag vet vad mina barn behöver. Amal vill gå i skolan, men jag kan inte ge henne det, säger Amals mamma Rim.

På golvet i tältets enda rum ligger en tjock matta och i mitten brinner en liten kamin. Det är dragigt och kallt. Tältet har varit Amals hem i sex år. Hon firade sin femårsdag här. Tappade sina mjölkttänder. Hon har dragit iväg på längden och hunnit bli elva år.

– Jag kan inte skriva eller läsa. Jag har aldrig fått gå i skolan och jag förstår inte varför. Ingen av barnen i lägret går i skolan. På dagarna är jag hemma och tar hand om mina småsyskon eller hjälper mamma, berättar Amal.

Barn är i vanliga fall en grupp som är extra sårbar. I fattigdom, kris och konflikt ökar utsattheten ännu mer. Många barn måste sluta skolan, tillgången till sjukvård minskar och fler barn riskerar att utsättas för våld. 2020 levde över 800 000 syrisk flyktingar i Libanon och många har svårt att säkra mat för dagen. Familjer som lever i fattigdom kan tvingas välja mellan den långsiktiga, men ofta omöjliga, investeringen att ge sin dotter en utbildning och den omedelbara vinsten av att ha en mun mindre att mätta och ibland få pengar i utbyte.

De ser ofta äktenskap som det bästa sättet att trygga sin datters framtid.

Amals äldre systrar, 15 och 16 år gamla, är redan gifta och bor i närheten med sina män. När familjen kom i kontakt med Plan International stod Amal näst på tur att giftas bort och hon hade redan börjat jobba som hembiträde hos en annan familj.

– Mamma ville att jag skulle gifta mig för att hon inte har några pengar. Jag visste ingenting om mannen och förklarade att jag inte ville gifta mig, att jag är för ung, säger Amal. Två dagar i veckan går hon och hennes lillebror på aktiviteter hos Plan International. Där får de lära sig om sina rättigheter och riskerna med barnarbete och barnäktenskap.

– Jag gillar att komma hit. Förut var jag väldigt olycklig, men efter att ha fått hjälp mår jag bättre. Jag blev överlycklig när mamma ändrade sig och stoppade giftermålet. Jag sa att jag älskar henne, berättar Amal och fortsätter, nu när mamma har börjat arbeta slipper jag det. Jag vet att hon alltid kommer skydda oss.

2

Introducera konceptet "Building Back Better"

Building Back Better

– Vill vi verkligen bara återgå till "det normala" när världen ska byggas upp igen efter pandemin eller ska vi skapa något bättre tillsammans? frågar Anne-Birgitte Albrechtsen, generalsekreterare på barnrättsorganisationen Plan International.

"Building Back Better" är en strategi som antogs av FN 2015 just för att bygga upp mer hållbara samhällen efter katastrofer. I dag har "Building

Back Better" vuxit och inom initiativet arbetar man för att utmana människors levnadsvanor, dra lärdomar av tidigare erfarenheter och ta chansen att ställa om och bygga upp samhället på nytt när pandemin är över, utan att upprepa gamla misstag.

– Vår värld före pandemin var en värld som utan tvekan och återkommande svikit flickor och unga kvinnor. För att skapa ett "bättre normalt" måste vi sluta ignorera dem, och i stället lyssna på deras erfarenheter och idéer, fortsätter Anne-Birgitte.

Girls take their vision for a 'better normal' post-covid-19 to UN

A ground-breaking international girl-led research project involving more than 1060 girls and young women from 99 countries has mapped out their visions of a better, more equitable and more peaceful post-pandemic world.

Worldwide, the Covid-19 crisis has seen a stripping back of girls' rights as millions face child marriage, an end to their education and as lockdowns continue, a sharp increase in violence and teen pregnancy.

Profund and lasting change

Despite the vast humanitarian challenge the pandemic has brought, girls remain optimistic to use the 'global pause' as a moment to create real, lasting and profound change on a number of fronts. Plan International CEO, Anne-Birgitte Albrechtsen, said girls are well-placed to lead significant change on behalf of their generation and generations to come:

– There is no doubt Covid-19 has exposed, revealed, deepened and created significant cracks in our systems, institutions and leadership. As the world rebuilds in the wake of this crisis, do we want to simply return to 'normal' or can we create something better, together? Our world before this pandemic was one that repeatedly and undeniably failed girls and young women. To create a better normal, we have to listen to the experiences and ideas of girls and young women, instead of ignoring them. Girls are powerful agents for change, there is no denying this, and when they have a voice and people start to listen, amazing things happen. Around the world, governments and authorities are considering how to build back better, the calls from girls and young women couldn't be clearer: they demand to be heard and included in decision-making processes, have power over the issues that affect their lives and play an active role in creating a more just and sustainable world.

The result of the girl-led research was presented to the United Nations General Assembly and included these, among many, recommendations to achieve a better world:

- Providing fee free education for all and invest at least 20% of national budgets in public education.
- Closing the digital divide by ensuring free universal access to the internet so everyone can access online learning resources when needed, with a particular focus on closing the digital gender divide that sees fewer girls able to access information online.
- Making tertiary education more accessible for all, for instance by reducing fees, and providing support and services during study.
- Decision-makers should institutionalise participatory processes for girls and young women, in all our diversities, at different levels (local, regional and national), so that their experiences are accurately represented and solutions designed for us are co-designed.
- Encouraging boys and men to share the burden of family care and household work, which too often falls onto girls' shoulders.
- Ensure the minimum wage is a liveable wage, and all workers – including migrant workers – in all careers are respected and supported.
- Co-design and implement supportive laws and policies to enable girls and women to leverage digital technology to include their voices in public decision making, as well as enabling their direct participation in processes.

(Källa: <https://plan-international.org/news/2020-08-05-girls-take-their-vision-better-normal-post-covid-19-un>)

- 4 Dela in klassen i grupper om fyra. Låt grupperna med inspiration av texterna och "Building Back Better" komma på minst fem åtgärder för att förhindra barnäktenskap och göra världen mer jämställd.

För att ge dem ytterligare stöd kan de börja med att ta del av Plan Internationals länk där det bland annat finns konkreta förslag för att stoppa barnäktenskap: <https://plansverige.org/srhr/fakta-om-barnakteskap/om-fangad-en-karlekshistoria/ta-reda-pa-mer/>

- 5 Ge eleverna ett stort papper att skriva ner sina förslag på. Rubriken längst upp ska vara: Building Back Better – stoppa barnäktenskap!

Uppmuntra dem att motivera sina förslag väl. De får också gärna illustrera/rita för att stärka sin argumentation.

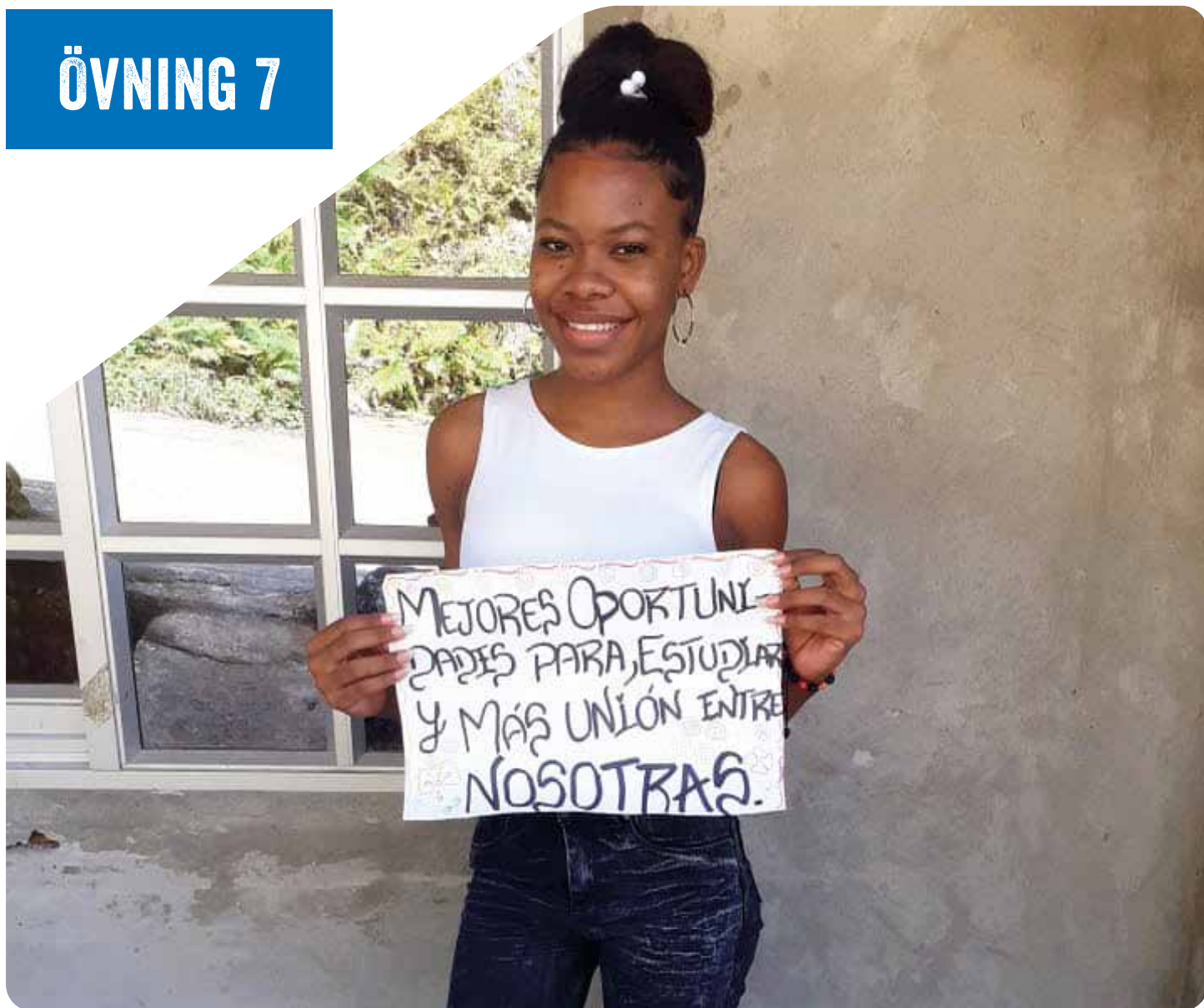
- 6 Avsluta med att grupperna får presentera sina affischer i helklass.

Tips

- Var förberedd och ha ett tydligt budskap!
- Använd så få ord som möjligt, ingen hel text utan helst stödord.

ÖVNING 7

7-DAY CHALLENGE

Syfte: Att eleverna får kunskap om flickors utsatta situation när det gäller barnäktenskap, särskilt under pandemin, och gör en aktiv handling för att kommunicera det till andra.

Metod: Eleverna får inspiration av låten "Jersusalema" för att göra kreativt uppdrag.

Tid: 1 tim och olika uppdrag under en vecka.

Målgrupp: Mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet.

Ämnen: Musik, svenska, SO/samhällskunskap, engelska eller ämnesövergripande.

Mål från grundskolan och gymnasieskolans läroplan: "Eleverna ska kunna leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen".

1

Läs texten eller spela ljudfilen från Sveriges Radio Kulturnytt i P1 om hitlåten Jerusalema som blivit en kampsång världen över under pandemin.

”Jerusalema” – en hit på zulu som fått hela världen att dansa

En sydafrikansk gospelinspirerad låt har blivit en av de mest nedladdade i världen det senaste året. Det handlar naturligtvis om ”Jerusalema”, en global världshit vars danssteg spridit sig överallt, mitt i coronapandemin.

Att just ”Jerusalema”, en låt inspirerad av sydafrikansk kyrkomusik med en touch av disco-house och med en låttext på zulu, skulle bli en global succé, var inte givet. Men nu, trots ett år av corona-nedstängning och ekonomisk kris, har låten blivit ett globalt fenomen utan motstycke. Artisten bakom låten, 24-åriga sydafrikanen Master KG, som egentligen heter Kgaogelo Moagi, som skrivit låten tillsammans med Nomcebo Zikode, säger att han aldrig kunde föreställa sig den här responsen.

”Jerusalema” klockar otroliga 230 miljoner nedladdningar på Youtube till exempel. Den blev the Best African Act på MTV:s music awards. Det är den första afrikanska låten att toppa tyska låtlistan på över tre decennier. En version av den

nigerianska stjärnan Burna Boy har laddats ner 35 miljoner gånger sedan den släpptes i juni. Listan kan göras längre. Och Sydafrikas kulturminister uttrycker stolthet över sina artister som genom låten förenat människor världen över

En förklaring till låtens spektakulära popularitet är dansen som följer med, som alla vill kopiera. ”The Jerusalema challenge”, dansutmaningen, har spridit sig till världens alla hörn, från brandmän i Rumänien ... till soldater i Ghana, skolor i USA, sjukhuspersonal i Nederländerna, stela advokater i Botswana, spanska nunnor, lunchgäster på lyxrestauranger, till och med Kapstadens filharmoniska orkester, alla har de samlats i dansen, och glädjen.

Och som Afrikakorrespondent kan man inte annat än att bli berörd av att en låt från Afrika samlat världen på det här sättet, 2020, ett år de flesta vill glömma, men med en låt som andas hopp och glädje och trots. Sist ut: poliskåren i Tshwane i Sydafrika som dansar på torget ackompanjerad av sin egen orkester.

Lyssna här: <https://sverigesradio.se/artikel/7598796>

2

Låt eleverna läsa om Rose i Malawi och Rebecka i Bangladesh för att få inblick i unga människors tillvaro under pandemin.

Utmaningar för unga tjejer under pandemin

När skolor stänger förlorar många barn möjligheten att få både kunskap och trygghet. Nästan 90 procent av världens elever, cirka 1,5 miljarder barn och ungdomar, har tvingats stanna hemma när skolor stängt i samband med att covid-19 har spridits över världen. Det har direkt påverkan på målet om alla barns rätt till utbildning som finns i de Globala målen för hållbar utveckling.

Rebecka lever i ett flyktingläger i Bangladesh i södra Asien. När covid-19 började spridas över världen stängde hennes skola ner.

– Jag tycker det är svårt att hänga med, särskilt i matte, fysik och kemi, utan att få stöd av mina lärare. Det oroar mig. Jag kan inte gå ut och kan varken träffa vänner, klasskompisar eller lärare. Jag har hört att myndigheterna sänder lektioner på

tv, men de flesta här har ingen tv, säger Rebecka.

En annan utmaning under pandemin är att sköta hygien.

– De flesta tjejer här använder hemmagjorda mensskydd eller en tygbit när de har mens, och det är egentligen inte hygieniskt. Dessutom är det svårt att få tag i tvål ibland, säger hon.

Rose är 19 år och lever i ett flyktingläger i Malawi. Före pandemin brukade hon gå i skolan och jobba, men sedan pandemin började har hon bara varit hemma. Under kriser, som en pandemi, ökar ofta våldet mot redan sårbara grupper som barn, kvinnor och personer med funktionsvariationer. Rose jobbar tillsammans med barnrättsorganisationen Plan International för att tjejer i lägret ska känna till sina rättigheter och rapportera alla former av våld.

– Eftersom alla är hemma löper flickor större risk att utsättas för våld i hemmet. Låt ingen förstöra din framtid och rapportera alltid våld till myndigheterna, säger Rose.

Många elever över hela världen har haft undervisning på distans till följd av pandemin. Det har fördjupat de ojämlikheter som finns både mellan länder och mellan olika socioekonomiska grupper inom samma land. Hälften av världens elever saknar tillgång till en dator och 40 procent saknar tillgång till internet i hemmet. I afrikanska länder söder om Sahara är siffrorna ännu högre, 90 respektive 82 procent. Dessutom missgynnas flickor av distansundervisningen eftersom de ofta har sämre tillgång till internet än pojkar. Studiero är också ett problem när många familjemedlemmar trängs på liten yta. Ofta förväntas flickor dessutom ta hand om hemmet och sina småsyskon vilket gör att de inte hinner plugga. Det har också visat sig i samband med olika kriser att när flickor tvingas sluta skolan av en eller annan anledning löper de större risk än pojkar att aldrig komma tillbaka. I stället riskerar många att giftas bort. Det har flera förklaringar, men handlar bland annat om att fattigdomen ökar i samband med kriser och när familjer får sämre ekonomi kan föräldrarna se det som det enda alternativet att gifta bort en dotter.

Allt blir värre i kriser och konflikter

Konflikter, katastrofer och kriser ökar ofta den ekonomiska och sociala pressen på familjer att gifta bort sina barn, eftersom de många gånger

har förlorat sin försörjning och barnen inte längre går i skolan. I kris- och konfliktsituationer förstärks också maktobalanser, inklusive ojämställdhet. Det innebär i praktiken att flickors och kvinnors utsatthet ökar samtidigt som stereotypa könsroller riskerar att cementeras ytterligare.

Den ökade pressen från omgivningen, liksom en eskalering av våld och otrygghet i samhället, gör att föräldrar som tidigare inte övervägt att gifta bort sin dotter nu kan se det som en utväg – det bästa eller enda sättet att säkra hennes trygghet och framtid. Paradoxalt nog ser familjer ofta barnäktenskap som ett sätt att skydda flickor från risken att utsättas för våld och övergrepp, särskilt i kris- och konfliktsituationer.

Covid-19 är ett exempel på en kris som gör situationen sämre för bland annat flickor. Plan Internationals personal i både Indien och Togo pekar på hur barnäktenskapen ökar under pandemin. Att gifta bort en dotter kan vara ett sätt för familjer att hantera den pressade situationen med försämrad ekonomi och ett nedstängt samhälle.

– Pandemin skapar ett hack i kurvan över de framsteg som faktiskt gjorts över tid. Risken för att flickor ska giftas bort, bli gravida och aldrig komma tillbaka till skolan ökar när rörelsefriheten begränsas, säger Alexandra Pärnebjörk, expert på sexuella och reproduktiva rättigheter i kriser och katastrofer.

(Källa: <https://plansverige.org/srhr/fakta-om-barnaktenskap/om-fangad-en-karlekshistoria/ta-reda-pa-mer/>)

FAKTA

SÅ DRABBAS FLICKOR AV PANDEMIN

- När skolor stängs förlorar barn sin möjlighet att gå i skolan. Flickor är överrepresenterade bland de som riskerar att aldrig komma tillbaka till skolan.
- Många hem är inte den trygga plats de borde vara. Våldet mot flickor ökar när de tvingas i karantän med sina förövare.
- Flickor och kvinnor ansvarar oftare för det obetalda hushållsarbetet. I kriser ökar trycket på flickor att vårda sjuka och äldre i hemmet och därmed även risken att de själva ska smittas.
- När ekonomin försämras riskerar fler flickor att giftas bort för att familjen ska få en person mindre att försörja. Det leder också till att många flickor blir gravida. Både barnäktenskap och tonårsgraviditeter ökar i samband med kriser.
- När redan svaga hälso- och sjukvårdssystem ställer om för att hantera virusutbrottet kan det begränsa tillgången till annan vård. Flickor och unga kvinnor riskerar att få sämre tillgång till ungdomsmottagningar, barnmorskor, mödravård och säkra aborter. De flickor och kvinnor som utsatts för sexuellt våld får också sämre tillgång till vård och stöd.

3

Be eleverna göra en "7-day Challenge" under sju dagar, med inspiration av "Jerusalema".

Eleverna får också stötta varandra under veckan genom att skriva till varandra och lägga upp bilder av processen på gemensamt, valfritt digitalt forum. Målet är att uppmärksamma och sprida kunskap om flickors utsatta situation under kris och konflikt (t.ex. pandemin) med koppling till barnäktenskap.

- Göra en dans eller ett brandtal på TikTok.
- Spela in en egen låt på musiken och framföra för en valfri publik.
- Skriva en dikt och läsa upp för klassen.
- Skriva ett inlägg på sociala medier och få över 100 gillamarkeringar.
- Berätta för minst 3 personer per dag under en vecka om flickors situation i Sverige och i världen när det gäller barnäktenskap.
- Hämta mer inspiration här: <https://plansverige.org/srhr/fakta-om-barnaktenskap/om-fangad-en-karlekshistoria/sprid-ordet/>

4

Låt eleverna efter en vecka presentera vad de gjort för klassen.

- Hur gick det med din "7-day challenge"?
- Vad fick du för reaktioner?
- Vad tror du att det fick för resultat?